

БЮЛЕТИН № 13

Издава Д-ството на Македонската емиграция в Пловдив.

ИЗЛИЗА СЕДМИЧНО
Годишен абонамент 50 лева.

Адрес: Редакция „Бюлетин“,
ул. Май № 7 — Пловдив.

ОТДЕЛЕН ВРОЙ 1 ЛВ.

ФАЛИТА НА ГЕНУА.

Обзело е дълбоко разочарование всички онези, които си въобразяваха, че конференцията в Генуа ще разреши световната криза. Сведенията които пристигат от там илюстрират положението твърде безнадеждно и дават да се разбере, че единствения резултат от сборището на европейските дипломати ще бъде грамадните разноси, натрупани върху гърбовете на данъкоплатците от всички страни.

След великденската почивка на конференцията, делегатите сж биле изненадани с новината за сключения съюз между Русия и Германия. Този факт е паднал като гръм от ясно небо между дипломатите на Англия, Франция и Италия които, макар и да декларират че всички делегати ще заседават при равни права, все пак сметат себе си за арбитри. Това себечувствие е накарало един от английските делегати да окачества постъпката на руските и германски

представители като „безчестна“. В случаят казаната дума е действително неуместна, защото тя допада най-малко за устата на един дипломат, особено когато е той от лагера на тъй наречените „победители съглашенци“.

Ако трябва да се произнесе тази дума, нея могат да употребят малките народи спремо представителите на всички велики сили, които в всички свои отношения сж постъпвали действително безчестно с тия малки народи. И наистина, странни сж понятията у хората що имат претенциите да ръководят световните работи. В Генуа представителите на Франция, Англия и Италия се явяват съюзени, с предварително уговорен план на действие; представителите на тъй нареченото Малко Съглашение — Полша, Югославия, Чехославия и Ромжния — сжщо се явяват с обща програма, изработена по-рано и, без никой да ги пита, заявяват,

че сж в съюз; сжщо тъй се явяват сплотени и представителите на неутралните държави. Остават значи само делегатите на победените страни изолирани и несплотени. Безчестно ли е да последват примера на другите? Или въпреки всички изявления конференцията в Генуа трябва да бжде разделена на три лагера: победители, победени и неутрални? Тогава безплодна ще бжде нейната работа и дори смешна.

Но независимо от всичко това, Генуезката конференция не можеше да има друг резултат още и поради своето естество и своя състав. Преди всичко нея я нарекоха „економическа“ за да се подчертае, че „победителите“ не желаят да се повдигат политически въпроси, които евентуално биха засегнали ревизията на разбойническите „мирни договори“. Това обаче ограничени компетентията на първата конференция след войната, в която взимат участие делегати от всички враждуващи лагери в Европа, е невъзможно и несъвместимо с естеството на работите. Немогат да се третираат големите економически въпроси, нито пък да се разрешава световната криза, без да се докоснат и политическите проблеми.

✓Света е изправен днес пред една голема задача, която настойчиво иска своето разрешение. Това е социалният въпрос. Той се налага мимо волята на

Лойд Джорж или Франция, защото не е въпрос нито на личност, нито на една държава — той е общ въпрос на народите. Той обгръща в себе си и економическите задачи и политическите въпроси. Той не налага само ревизията на Парижките договори, а иска тяхното пълно унищожение. ✓Лойд Джорж, Барту и Факта разбират това, защото не са глупци, но се преструват, че го не разбират, защото преди да бждат представители на държави, те са такива на една класа и преди да желаят доброто на народа, от който изхождат, те искат заздравяване господството на класата, която представляват.

Това положение безспорно осжда предварително Генуезката конференция на безплодност и пълно фиаско. Тя ще завърши тъй, както завършиха всички досегашни конференции, в които нито присъстващите делегати сж биле компетентни да разрешават поставените въпроси, нито пък последните са биле от естество да обгрънат големата социална проблема, която ще намери своето разрешение не на зелената маса, а на улицата. ✓Генуа подчерта още един път безсилието на умирающето общество да се справи с световната криза и необходимостта от коренното изменение на обществените отношения за въздворяване мир и хармония между народите. ✓

ЕДНО ИНТЕРЕСНО ДЕЛО.

С редактора на турския вестник „Сабах“ и същевременно професор от Цариградския турски университет, Диран Келекян, отидохме да посетим бившия генерал-Губернатор на Киликия и ученика на професора Асаф бея, който ни прие с голяма учтивост и внимание, за да издействуваме нашето прехвърляне в Цариград. „Направете, драги учителю, каквото можете за по скорошното Ви отдалечаване от тука, до като не е станало късно. Вие сте уведомени за кланета над арменския народ в Мала-Азия. Редат иде тука. Аз на други нема да кажа нищо, защото това не позволява положението ми, но на Вас, мой стари учителю и професоре, мога да Ви кажа. Аз получих днес тази телеграма и вижте, прочетете какво повелява тя. Последната е от министра на Вътрешните Работи Талаат паша. Там буквално е казано — „телеграфически ми донесете веднага колко души сж измрели от арменците и колко остават още живи. Талаат“. Смиълта на телеграмата е категорична и ясна: „Какво чакате още, изтрепете арменците до един“. Вижете до една седмица да направите всичко за Вашето заминаване за Цариград, защото аз съмъ още 15 дена тука. След това напушам длъжността си, тъй като немога да нося тежката отговорност както направих и през 1909 год. преди да почнат кланетата на арменците в Адана — за поголовното изстребление на цел един народ.

Освен тази телеграма има и други още четири телеграми, отправени от Талаата до Халебския генерал-губернатор, заедно с автентичните извления на същия Талаат, че „за разрешаването на арменския въпрос аз направих за един ден много повече отколкото Абдул Хамид за 30

години, и че за два месеца аз унищожих цел един исторически народ“ представя в сжда защитата, вследствие на което настава страшно вълнение и възмущение в обширната сждебна зала. Тези телеграми установяват следното: Талаат паша, като министър на Вътрешните работи на Отоманската империя, лично е заповедал до подвластните си органи поголовно да избият арменците, заедно с децата. Първоначално разпоредил е да се запазят само онези деца, които не могат да запазят в слабичката си памет образите на майките си. После, обаче, през 1916 год., м. март, тази заповед е анулирана под съображение, че тия деца могат да станат опасни елементи за бъдещето на империята. Тези телеграми попадат в ръцете на английските окупационни власти след избягването на турските войски, които не сж имали възможността да вземат архивите на военно-инспекционните си области и които телеграми в последствие се предават на разположението на арменската делегация.

III. Арменския въпрос в сжда*).

Всеобщото интерниране на арменския народ беше решено от младотурският централен комитет, чийто министър на Вътрешните Работи беше Талаат паша, а министър на Войната — Енвер паша. Интернирането се организира и се реализира от гореупоменатата власт, при активното съдействие на младотурските организации в Турция. Интернирането, всенародното заточение, което беше решено през месец април 1915 год. засягаше целия арменски народ, заселен в Турция, с твърде

*) Тук даваме показанията на вещото лице 62 год., публицист, Д-р И. Лебенус в сжда.

малко изключение, за което ще споменем по-долу. Преди войната в Турция имаше 1,850,000 арменци. Абсолютно верна статистика не съществува в Турция, по понятни причини. Това число, което се покрива и с извършеното преброяване на населението от арменската патриаршия е напълно автентично. Преди войната арменското население беше разпръснато в европейска Турция (Цариград, Одрин, Родосто) и в азиатска Турция (Анадола, Киликия, Севера и др.).

Най-голямата част от арменското население живееше в северния Анадол, около арменската планинска верига, старото отечество на народа, в шесте вилаети: Гарин, Ван, Пахеш, Диарбекир, Сепастия и Харперт. Западният Анадол, срещу Цариграда, южния бряг на Мряморното море, беше едно здраво ядро на това население. В южния Анадол, Киликия, — с Давроската пустиня и намиращите се около Александрийския залив северо-асирийските земи — съставлява главната част от древното арменско отечество.

Целото население на Анадола по висша заповед се интернира към северните и източните брегове на Месопотамската пустиня, а именно в Дер-Жс-Зор, Зор, Рага, Месгене, Рас-йол-Ахин, чак до Мосул.

Приблизително 1,400,000 арменци се интернираха.

Какъв смисъл имаше това интерниране?

Подписаната от Талаата една заповед съдържаше следните думи: „крайният пункт на заточението ще бъде унищожението“. И според тази заповед подвластните органи действуваха. За това от заточените из източните провинции на Анадола към южните едва 10% арменско население отиваха на местоназначението си, а останалите измираха от глад, изтощение и поголовно изби-

ване от жандармерията и кюрдите. Онези арменци, които от източния Анадол, от Килигия и от северна Сирия се отправиха към пустинните брегове последователно се намираха в сборните пунктове с стотини хиляди. Голяма част от последните с систематически глад и периодически кланета се унищожаваша. Когато сборните пунктове се препълваха от нови и нови хора и не оставаше вече място за новодошлите, тогава на групи, на групи ги отнасяха по пустинята и там ги изкопчаха. Турците са съобщили, че тази идея на изстреблението са заели от поведението на англичаните, когато последните избивали по същия метод Бурите в южна Африка. Официално се известяваше, че изселването и заточението служат за предохранителни военни мерки, лично обаче, авторитетни личности открито заявяваха, че те имат едничката цел да унищожат арменския народ.

Казаното от мене се установява и от онези документи, които аз отпечатах от протоколите на имперското посолство и от Министерството на Външните Работи, особно от докладите на германските дипломатически представители в Турция и в частност на цариградския посланик.

Вие тук изслушахте само два доклада, единия за понесените страдания през време на изселването на Техлитяна (терориста) и на г-жа Терзибашян. Подобни доклади с конкретни подробности, които носят печата на личните изпитания, с стотини са отпечатани, в голема част в немски и от части в американски и английски издания. Действителността е неоспорима. Методите на изстреблението навред са еднакви и такива каквито се изнесоха тук, пред Вас. Местото му е тук, обаче, да запитаме, как беше възможно, в такъв кратък срок, да бъдат избити милиони хора? Това беше възможно с най-

варварските средства, както се доказа с речите, произнесени в цариградския военен съд, дето беха изправени макар и задочно да отговарят Талаат паша и другарите му. Този съд беше съставен от дивиз-генерали, между които и такива, които участваха в войната. Обвинението съдържаеше 5 точки, от които първата точка се отнасяше за арменските кланета, с присъда от 6 юли 1919 год. — втория съд осъди на смъртно наказание главните виновници на арменското клане, Талаат, Енвер, Джемал и Д-р Назим.

Заповедта за унищожаването на арменците се обезпечи с възлагане изпълняването ѝ на валиите, мутесарифите и на каймакамите, на които се дадоха строго поверителни разпореждания. Чиновници които отказваха да изпълняват тези разпореждания веднага се уволняваха. Така напр. Халепския валия Джелал паша отказа изпълняването на заповедта за изселване на арменците. Талаат го премести веднага в Кония. И там държа същото поведение, каквото имаше в Халеп, защото останалите арменци и интернираните взе под своя закрила. Резултатът беше тоя, че веднага биде уволнен и никаква служба не му се даде. Той беше един от онези забележителни и справедливи валии, каквито в Турция рядко се намират. Друг един валия Рашид бей, в Диарбекир, с помощта на човекоубийци отрепа двама каймакама, само защото беха отказали да се подчинят на висшата заповед за интерниране на арменците. Срецу турското население, което често не искаше да се подчини на държавните разпоредби, се извършваше насилие, както над чиновничеството и военните лица. Началникът на третата армия издаде строга заповед, че всеки турчин който подпомогне на арменците, ще бжде убит пред собствената си къща и жи-

лицето му ще бжде подпалено. Ако чиновниците се „провинят“ в това, че сж се притекли в услуга на арменците веднага се уволняват и се предават в военните съдилища.

От 1,850,000 души арменско население 1,400,000 се интернираха. Останаха следователно 450,000 души. От тях 200,000 арменци останаха не заточени и те преимуществено граждани от Цариград, Смирна и Халеп. Да се не заточат арменците от Халеп се дължи в голяма степен на германския консул Рьослер, за когото, както е известно, съглашенския печат лансира клеветата, че именно той бил един от организаторите на арменските кланета. За да се не заточат арменците от Смирна до голяма степен се дължи на генерал Лиман фон Зандерс. Той се противопостави с всичката си сила и авторитетност на заточението. Същото направи и фелд-маршал Фон дер-Голц. Когато пристигна в Багдат той узна, че от Багдат за Мусул сж заточени арменците и заедно с там събраните арменци ще се изселят към р. Епрат, т. е. ще бждат убити и издавени. Фон дер Голц извести на Мусулския валия, че забранява изселванията. Когато валията получи нова заповед за изпълнение на изселването на арменците, Фон дер Голц си подаде оставката. Тогава министърът на войната, Енвер паша отстъпи, но прибавяйки в разпорежданието си до него, че „властта му на висш главнокомандуващ не му дава право да се меша в вътрешните работи на турската империя“. *)

В Цариград посланиците забраниха масовото изселване, без да могат обаче да спасят живота на 260 интеллигентни арменски сили. Позво-

*) Временно спасените тогава арменци от ножа на Енвера, бидоха избити в последствие от пълчищата на „другаря Мустафа Кемал паша“.

лете тук, мимоходом, да направя една бележка. Често четем, че арменските кланета сж резултат на обстоятелството, какво арменското търговско съсловие скуби турците и че турското население възмутено и побесняло самоволно възстава срещу арменците. Първо, доказана истина е, че нито кланетата през 1895-96 г., нито пък кланетата през последните години сж самопородили се народни движения. Както тогава, така и напоследък — това сж само изпълняване на заповедите на централната власт и администрация. Тъкмо богатото търговско арменско съсловие и в Цариград, и в Смирна и в Халеб, както тогава така и напоследък, биде пощадено, отчасти и затова, че бе в състояние само себе си да спаси с средствата си. Напротив целото селско население, от което 80% съставлява арменското население заедно с занаятчиите, които в своето подавяващо болшинство сж арменци, бе изпратени в пустините и там унищожени.

В идния брой ще довършим нашите статии.

Гръцки гъозбойджилък.

Атинският в „Политика“ от 10 IV пише, че в бюрото на гръцката камара бил внесен законопроект за доброволно изселване между България и Гърция в свръзка с прилагане на Нюйския договор.

Според доклада, що придружава този законопроект, последният имал за цел да запази в по-широк размер правата на изселващите се по конвенцията, да съгласува правата и ведомството на смесената комисия, учредена по силата на конвенцията, с основните закони на държавата и изглади по-леко всевъзможните юридически въпроси които биха могли да произлезат от прила-

гането особно на 12-тия член на конвенцията.

С този законопроект се премахнали всички извършени от страна на гръцката държава вземания на недвижими имоти, които принадлежат на българи по народност, преселили се из гръцката държава в България.

Тези недвижими имоти, както и всекакъв друг недвижим имот на българин преселил се, се възвръщали на неговите по-стари стопани.

Всички недвижими имоти, конфискувани от турското правителство след 18 декемврий 1900 год. и намиращи се в новите присъединени към Гърция земи, щом принадлежат на стопанин българин по народност, преселил се от тези земи в България, се възвръщат и се дават на по-предшните им стопани.

Изключение от това правило правят недвижимите имоти, които сжставляват обект на анекса, приложен към протокол № 1 на турско-българския договор сключен в Цариград на 29 септемврий 1913 год.

Заедно с недвижимите имоти възвръщали се и прибраните от страна на държавата приходи, както и изоставените от страна на преселниците движими имоти. Ако тези имоти сж били използвани по какъв да е начин от държавата или пък сж били оставени на разположение на държавата, ако речените имоти сж били разграбени по небрежност на властите, били сж изгубени или повредени, държавата ще плаща обезщетение, което се определя от смесената комисия, след като бждат констатирани фактите от тази комисия и компетентните административни власти.

Законопроектът давал право още на правителството да урежда въпроси от такова естество и с кралски укази, когато камарата не заседава.

В целата тази работа има една голема неяснота. Преди всичко не е казано кои българи се смятат за „доброволно изселени“. До колкото знаем, па доколкото и цял свет знае, нема нито един българин от тъй наречената „нова Гърция“, който да се е изселил доброволно. Напротив, всички българи от солунско, кукушко, воденско, леринско, костурско, драмско, серско, както и всички ония от цела източна и западна Тракия сж бежанци и сж напуснали своите имоти насилствено — прогонени от гръцките военни и административни власти.

Ако законопроекта има за цел да запази в по-широк размер правата на изселващите се по конвенцията, то значи, че сжщият законопроект не се отнася до бежанците, които сж изселени не по конвенцията и, следователно, целият законопроект е един голем гръцки гъзбояджилжк.

В сжщият законопроект е казано, че всекакъв недвижим имот на българин преселил се, се възвръщан на неговите по-стари стопани. Какво означава това? Кой е по-стар и кой по-нов стопанин? Юридически имота принадлежи на оня, който го владее с крепостен акт; дали живее в него или не, доли го обработва или не — това е безразлично. Следователно имота има само един стопанин — оня, който е изгонен от него и сега е бежанец. Той ли е по-старият стопанин според законопроекта? Да се разберем.

Целият законопроект, обаче, се анулира фактически от последната алинея в която се казва, че се давало право на гръцкото правителство да урежда въпроси от такова естество и с кралски указ, когато камарата не заседава. Тъй наредена работата, на гръцкото правителство се развързват ржцете и то ще си играе с съдбата на „доброволно“

изселените българи както си иска и както неговите собствени интереси му диктуват.

На бежанците още един път се отдава случай да констатираат и се уверят, че никакви смесени и не смесени комисии, никакви правителства не желаят и не сж в състояние да уредят техния въпрос, защото последния е станал от такова естество, че него ще го уреди само революцията в стара и нова Гърция, в старата и нова България — революцията на всички безимотни.

Една своевременна резолюция

На 13 март 1921 г. Македонската и Тракийска емиграция, живуща в Пловдив, биде свикана на общо събрание по инициативата на Пловдивското Македонско дружество, на което събрание се разгледа законът за заселване бежанците и обезпечаване поминъка им, обнародван в 214 от 21.XII. 1920 г. на „Държавния Вестник“, в свръзка с тогавашния законопроект сега закон за Трудовата Поземелна Собственост, който бе минал на първо четене в Народното Събрание и бе препратен в респективната парламент. комисия.

От размената на мисли в поменатото събрание и станалите разисквания, както и от разглеждането и съставянето на двата горепоменати закон и законопроект, събранието констатира следното:

Законът за заселване на бежанците и законопроектът за Трудовата Поземелна Собственост си противоречат един на друг и се взаимно изключват.

Ако Народно Събрание приеме на второ и трето четене законопроекта за Трудовата Поземелна Собственост тъй, както е представена от Министра на земледелието, закона за заселване на бежанците губи всека

кво значение и той се превръща в една крайно обидна подигравка спрямо нещастниците, които са напуснали родни кжтища съвсем не по своя вина.

С този акт на Народното Събрание ще се потвърди за един излишен път, че Българската Държава никога не е имала сериозно присърце интересите на българите емигранти от Македония, Тракия, Добруджа и др. Тя е използвала техното нещастие за своите чисто империалистични цели, а колчем е требвало да се притече на помощ, подло е манкирала на своя дълг.

Срещу обидното пренебрежение, с което се отнася Българската Държава спрямо емиграцията, като я поставя последна в шесте категории, предвидени в законопроекта за Трудовата Поземелна Собственост, Македонските и Тракийски бежанци отправят своето презрение към просешката милостиня и заявяват, че предпочитат да станат жертва на нищетата и мизерията, да разхождат своето нещастие по целата страна, отколкото да събират трохите, които им се подхвърлят като на улични кучета.

Емиграцията взема добра поука от това, гордо издига глава и с още по-голема сигурност ще налучка правия път, който я води към общото човешко щастие, дето ще намери и своето собствено.

Председател: Ат. Попов
Секретар: Кротев

Пловдив, 13.III 1921 г.

Б. Р. Горната резолюция помещаваме сега не само защото тогава цензурата не позволи да ѝ се даде гласност, но още и за да се види, че Дружеството на Македонската емиграция в Пловдив е разгледало и протестираше срещу закона за Трудовата Позем. Собственост още когато е бил законопроект. Това

сжщото е сторено на време и по отношение декларациите, които се искаха от некакви смесени комисии и които декларации днес събира опашката на правителството — Временната комисия, за да ги предадело уж на Обществото на Народите, а в сжщност да отидат чрез него пак в ржцете на онези, които имат интерес от това.

Наистина, много „патриотична дейност“ проявяват новите „труженници“ около временната комисия. Аш колсун! . . .

ПОДПИСКА

за образуване фонд за сп.

„Бюлетин“

Лист № 10.

Д-р Манолов 50 лв.

Ильов 20 лв.

Всичко : 70 лв.

От лист № № 1—9. 2048 лв.

А всичко . 2118 лв.

Емигранти, употребете всички усилия да поддржате издаването на „Бюлетина“. Не забравяйте, че само онзи, който правилно си уяснява своето окаяно положение може и правилно да води борба за неговото додобрение.

„Бюлетин“ ратува за сплотяването и организирането на Македонската емиграция в отделни независими дружества, федерирани помежду си — далеч от политическите партии и от техното пагубно влияние.

А. С. Пешковича „Юг“ Пловдив